

УДК 929.5 (477.83/86)"13/15"

Ярослав ЛИСЕЙКО

(Львів)

**ШЛЯХЕТСЬКИЙ РІД ПАКОШОВСЬКИХ ГЕРБА ТРУБИ У СЯНОЦЬКІЙ ЗЕМЛІ
наприкінці XIV – в першій половині XVI ст.**

Питання генеалогії та історії окремих шляхетських родів на українських землях залишаються актуальними для сучасної історичної науки, адже чимало з них, особливо тих, чия господарська і громадська активність обмежувалася територією власного повіту або землі залишаються мало-дослідженими. У той же час наявний актовий матеріал, пошук розрізнених записів серед масиву збережених судових гродських та земських актів дає вагомий потенціал для реконструкції генеалогії шляхетських родів, що дозволяє доповнити та уточнити картину збірного портрету шляхти на українських землях у середньовічну та ранньомодерну доби. Метою цієї статті є реконструкція генеалогії та історії роду Пакошовських герба Труби. Цей рід був типовим представником шляхетської корпорації Сяноцької землі і на його прикладі можна відобразити одну із поширених моделей історичного розвитку прикарпатської шляхетської родини у другій половині XIV–XVI ст.

Рід Пакошовських дотепер не дочекався окремих історичних досліджень. Перші відомості про Пакошовських у своїх гербівниках наводили Б. Папроцький¹, Ш. Окоцький², К. Несецький³, С. Уруський⁴. Свого часу ще Бартош Папроцький розрізняв дві родини Пакошовських – герба Радван і герба Труби. Початки фахових досліджень та створення окремих нарисів з генеалогії сяноцької шляхти пов'язані з іменем відомого історика П. Дембковського. Він не удостоїв Пакошовських окремої розвідки, однак висвітлюючи життєписи місцевої шляхти нерідко згадував представників родини Пакошовських⁵. У контексті дослідження процесів осадництва Сяноцької землі, історії цього краю в добу Середньовіччя, ряд матеріалів до історії роду Пакошовських опублікував А. Фастнахт⁶. Недостатня увага науковців до історії роду Пакошовських стає більш очевидною на фоні історико-генеалогічних досліджень інших шляхетських родів Прикарпаття і Руського воєводства, представлених у працях Б. Барвінського, Л. Виростка, С. Пашина, І. Смутка, Л. Байди та інших⁷.

Надання села Пакошівки, яке стало осідком роду, а також обох Лалинів (Німецького та Руського) датується 1408 р. Маєтність за заслуги отримали брати Томко і Миколай, сини Пакоша з Пакошівки з рук короля Владислава Ягайла. Отримавши привілей, брати та їх спадкоємці зобов'язувалися проживати безпосередньо у своєму маєтку в Сяноцькій землі, сплачувати по два гроші від кожного диму, а в разі оголошення війни і посполитого рушення нести кінну військову службу із списом та арбалетом⁸. Умови привілею багато в чому були схожі з іншими маєтковими наданнями другої половини XIV – першої третини XV ст. Провадячи активну донаційну політику, нові володарі Галичини серед іншого намагалася налагодити кращу обороноздатність цього прикордонного краю, прив'язавши шляхту до новоотриманих маєтків та чітко визначивши обсяг військової служби⁹.

Попри отримання братами Томком і Миколаєм у 1408 р. маєткового привілею, ця подія не стала початком відліку історії роду Пакошовських у Сяноцькій землі. Ще у 1390 р. батько братів, Пакош відзначився тим, що спільно із Фредериком Яцимирським виступив фундатором костелу в сусідньому до Пакошівки селі Страхотині. Вже в цьому документі Пакош названий дідичем у Пакошівці. На утримання костелу він виділив десятину від доходів із своїх полів та призначив сплату мешного русинами та поляками, що проживали у його селі¹⁰. Таким чином надання Владислава Ягайла для Томка і Миколая Пакошовських у 1408 р. могло стати лише підтвердженням на володіння успадкованими маєтностями. Привертає увагу також співзвучність імені протопласти роду – Пакоша і головного родового осідку – Пакошівки. Саме Пакош розпочав активну осадничу діяльність у здобутих володіннях і саме від його імені пішла назва майбутнього родового осідку.

Коли саме і за яких обставин Пакош опинився у Сяноцькій землі – невідомо. Імовірно, що він здобув маєтності у Сяноччині десь напередодні 1390 р. з рук того ж Владислава Ягайла. Власне в цей час Ягайло провадив активну роздавничу політику на руських землях. Приблизно тоді ж маєтності здобули і найближчі сусіди Пакоша – Фредерик Яцимирський, з яким вони спільно заклали костел у Страхотині¹¹, а також Яхнік Дзевечка зі Сосवेशова, котрий отримав від Ягайла у 1395 р. поблизу до Пакошівки Заршин¹². Загалом у період правління Владислава Ягайла про себе у Сяноцькій землі вперше заявили майже два десятки шляхетських родів. Не викликає сумніву, що окремі з-поміж

них виводили свою історію ще з часів попередніх володарів, однак більшість, очевидно, отримала свої надання вже в роки правління Ягайла. На це опосередковано натякають дані генеалогії, адже більшість шляхетських родин ще у 20–30-х рр. XV ст. не вирізнялися своєю велелюдністю і лише в наступних поколіннях почалося їхнє розростання та подальші поділи на нові родові відгалуження.

Ім'я, а також той факт, що Пакош став фундатором костелу вказує на польське походження протопласти роду і його католицьке віровизнання. Засновник роду, Пакош з Пакошівки помер ще перед 1408 р. Його нащадками стали сини Томко та Миколай, які власне і отримали від Владислава Ягайла привілей на Пакошівку і обидва Лалини. Імовірно брати несли вірну службу на користь Ягайла, проявили себе на військовому поприщі, що зрештою вкупі спричинилося до отримання вислуги.

Центр родового маєтку – село Пакошівка розкинулось поблизу давнього шляху, що вів долиною Сяну з міста Сянока до Бжозова¹³. Згаданий документ про фундацію костелу в Страхотині у 1390 р. – це водночас перша відома у документах згадка про Пакошівку. У 1443 р. в селі вирізняли “Старе село”, а також “Волю”, що свідчило про триваючі осадничі процеси і розбудову поселення¹⁴. Як це нерідко бувало, Пакош міг розвивати Пакошівку не на пустирищі, а на базі вже якогось існуючого тут поселення. Про давніше існування села свідчить переважаюча руська людність Пакошівки¹⁵. Інша маєтність Пакошовських – Лалин, згадується вперше у 1404 р. Вже у 1441 р. існувало дві частини села – Лалин Руський і Лалин Німецький. Імовірно Руський Лалин був давнішим руським поселенням, у той час як Німецький Лалин став результатом пізнішої колонізації, та розбудови села новими власниками¹⁶. Заселення Лалина німцями, звідки пішла відповідна назва, відповідає тезі про існування широкого міграційного коридору німецьких і польських осадників, який у XV–XVI ст. тягнувся із Сілезії через околиці Кракова, Перемишля до Львова¹⁷.

Регулярні документальні звістки про родину Пакошовських починаються з 20-х рр. XV ст. – це час, з якого збереглися найдавніші сяноцькі судові записки. У них згадуються брати Миколай, Томко, Йоан, Пакош і їхні сестри Анна та Катерина. Найстаршими з братів були Томко і Миколай, саме вони отримали привілей на володіння Пакошівкою. Миколай помер у 1428 р., не залишивши нащадків, натомість його брат Томко прожив довге життя, помер десь між 1453 і 1456 рр.

З-поміж усіх братів–Пакошовських у суспільному житті Сяноцької землі виділився Пакош Пакошовський (1425 – † 1473). У 1463–1473 рр. він посідав уряд сяноцького підсудка¹⁸, паралельно будучи в 1460–1465 рр. коморником Сяноцької землі. Виглядає на те, що Пакош Пакошовський користувався авторитетом у шляхетському середовищі Сяноцької землі, адже йому поряд із підкоморієм довіряли вирішення межових спорів, що були вельми поширеними на той час між шляхтою, важлива роль йому також належала у роботі сяноцького земського суду. Врешті підсудівство дозволяло отримувати хай незначний, але дохід від провадження судових справ¹⁹.

Близько 1441 р. він одружився з Малгожатою († п. 1482) з ближче невідомого роду, записавши дружині 120 гривень посагу на половині своєї частки у Пакошівці і в обох Лалинах²⁰. З часом, будучи у старшому віці, за станом здоров'я він уже не міг виконувати функції сяноцького підсудка та повноцінно працювати в апараті земського суду, тому десь між 1473 і 1474 роками Пакош зрікся цього уряду. Вже у 1474 р. його наступником на уряді сяноцького підсудка іменується Миколай Семушовський²¹. Помер Пакош Пакошовський десь невдовзі після 1476 р., залишивши після себе чотирьох дорослих синів – Миколая (1472–1509), Йоана (1472–1480) Павла (1475–1524) і Якова († п. 1476).

Із дітей засновника роду – Пакоша слід згадати ще обох його доньок – Анну і Катерину. Обидві сестри вийшли заміж за сяноцьких зем'ян: Анна стала дружиною Яна Долинського, Катерина – Добеслава Ясенського. Брати Анни та Катерини часто конфліктували з їхніми чоловіками. Так у 1433 р. тривав судовий процес між Яном Долинським та Пакошем і Томком Пакошовськими за частку маєтку, яка нібито мала належати дружині Долинського²². Схожа суперечка виникла у 1437 р. між Пакошовськими і Добеславом Ясенським у зв'язку з забезпеченням посагу його дружині Катерині²³. Сам Добеслав Ясенський невдовзі помер і братам Пакошовським у 1442–1443 рр. довелося відстоювати перед королівським судом право їхньої сестри на частки маєтку в Ясинові, Турчеполі і Жминниці²⁴.

У 1443 р. брати Пакош, Томко і Ян здійснили поділ маєтку. Пакошовські розділили між собою частки у Пакошівці та обидвох Лалинах, залишивши при цьому в спільному користуванні корчму і млин у Пакошівці та в Німецькому Лаліні²⁵. Цей поділ став юридичним оформленням фактичного стану справ, адже брати вже давно успадкували батьківський маєток після смерті Пакоша і ще перед самим розподілом маєтку записували посаг своїм дружинам на певних визначених частках маєтку.

На середину і другу половину XV ст. припадає життя та діяльність третього покоління роду Пакошовських. Ця генерація була представлена дітьми Томка, Йоана і Пакоша Пакошовських.

Томковичі Пакошовські. Томко Пакошовський у шлюбі з Катериною мав двох синів – Юрка та Миколая. Обидва на момент смерті батька залишалися неповнолітніми, тому ще у 1461–1465 рр. ними опікувався їхній дядько Пакош²⁶. З часом Юрко одружився, однак так само як і Миколай, не залишив після себе дорослих нащадків. У 1471 р. він записав своїй дружині Барбарі 300 гривень на половині належної йому частки в Пакошівці і обох Лалинах²⁷. Дружина Юрка Пакошовського походила із сандомирського роду Хинків, які у другій половині XV ст. мали певні господарські інтереси у Сяноцькій землі, однак тоді ще не володіли тут дідичною маєтністю²⁸. Сам Юрко Пакошовський помер десь перед 1498 р. Вже в цьому році його дружина, заставляючи Клименту Радвану за 5 гривень частину своєї оправи, згадується як вдова²⁹.

Миколай та Юрко не провадили активної господарської діяльності у своїх володіннях. Більше того, вони обтяжили маєтності чисельними заставами, а згодом почали розпродувати частки свого маєтку. У здобутті володінь Пакошовських особливо зацікавленим був Климент Радван – підприємливий шляхтич, який за десяток років зумів здобути левову частку майнового комплексу Пакошовських. У 70–80 рр. XV ст. Радван надав Пакошовським ряд позик, отримавши у заставу частки їхніх володінь та окремих селян. Юрій Пакошовський протягом 1475–1482 рр. п'ять разів заставляв та перезаставляв Клименту Радвану кметів, частки своїх полів і навіть продав йому окремих селян³⁰. Своїх маєтностей позбувся Миколай Томкович, продавши їх у 1481 р. за 100 гривень двоюрідному брату Миколаю Сірочку³¹.

Йоановичі Пакошовські. Третій син Пакоша, Йоан Пакошовський († 1451) був одружений із Ельжбетою, з якою мав сина Миколая (1452 – † п. 1479). Щодо діяльності останнього, у 1466 р. він подався на якусь «службу» в Угорщину. Мова йшла про виконання певних обов'язків мілітарного характеру, оскільки йому довелося взяти в свого дядька Пакоша ряд позик, а також позичити військову амуніцію, щоби належним чином приступити до виконання поставлених завдань³². Вже наступного 1467 р. Миколай перезаставив дядькові 17 злотих боргу на своїх маєтках, що вказує на його успішне повернення з походу³³. У цей час ще не дійшло до серйозного польсько-угорського конфлікту, що вилився у війну 1471–1474 рр. Тож можливо мова йшла про участь Миколая у якомусь посольстві в Угорщину, або про його найм на військову службу в тих краях. Сяноцька шляхта, мешкаючи на польсько-угорському пограниччі, була знайома з сусідньою угорською шляхтою, тамтешніми теренами, традиціями, а часом і мовою, тож служба Миколая в Угорщині не виглядала випадковістю.

Миколай одружився з Катериною, дочкою сандомирського зем'янина Мартина Сопіховського з Бендзимишля. У 1470 р. він записав дружині 200 гривень на половині своєї частки у Пакошівці і обох Лалинах³⁴. За рік до цього Миколай Пакошовський продав тестеві з правом викупу частку батьківського спадку вартістю 70 гривень³⁵. На момент продажу частка очевидно залишалася в заставі у Пакоша з Пакошівки, який тоді ж поквитував племінника із сплати боргу.

Так само, як у випадку із його двоюрідними братами Томковичами Пакошовськими, невдачі у спробах самостійно вести господарство у невеликому маєтку, а також переобтяженість боргами змусили Миколая Пакошовського цілком розпродати свій маєток. До такого кроку Миколая підштовхнула готовність Климента Радвана придбати його частку. Климент Радван уже кілька років активно кредитував Пакошовських і поступово нарощував розмір посесій і заставного майна представників роду, намагаючись у кінцевому результаті набути ці маєтності у свою безумовну власність, що зрештою йому згодом і вдалось. У 1477 р. Миколай Пакошовський продав Клименту Радвану за 600 угорських злотих і 30 гривень усю свою частку маєтку разом із приналежною йому частиною млина у Руському Лаліні і третьою частиною млина в Лаліні Німецькому³⁶.

Пакошовичі Пакошовські. Потомство Пакоша з Пакошівки було найчисельнішим. Чотирьом його сином судилося надалі продовжити рід Пакошовських у Сяноцькій землі.

Миколай Пакошовський, названий у джерелах Сірочком, провадив дещо активнішу господарську діяльність ніж його двоюрідні брати. В 1481 р. він купив у Миколая Томковича Пакошовського за 100 гривень частку його маєтку в Пакошівці і обох Лалинах³⁷. Не маючи можливості відразу сплатити усю суму, він залишив кількох селян у заставі в свого двоюрідного брата³⁸. Наполегливі спроби Климента Радвана здобути маєток Пакошовських не оминули і частку володінь Миколая Сірочка. У 1492 р. той продав Радвану за 10 гривень третину Юрковицького поля. Невелика покупка була продиктована тим фактом, що поле знаходилось поблизу двору Климента і той з практичних міркувань бажав долучити цю ділянку до свого пакошівського маєтку³⁹. Попри це Миколай Пакошовський намагався налагодити своє власне господарство. Так у 1499 р. він отримав від свого сусіда Рафала Гумницького дозвіл на закладення ставка між Юровцями і Пакошівкою⁴⁰.

Причетність до суспільного життя Сяноцької землі Миколай Сірочек заманіфестував через участь у роботі земського суду, асесором якого згадується в 1507 р.⁴¹

На сімейне життя Миколая Сірочка Пакошовського вплинули два шлюби – спершу із Катериною († до 1500), дочкою перемишльського шляхтича Александра Риботицького з Губич, а після її смерті – вдруге із Софією Грабовницькою († п. 1532)⁴².

Брат Миколая Сірочка, Павло Пакошовський також був одружений двічі: вперше з Софією († до 1505), а вдруге близько 1505 р., з Анною, дочкою сяноцького мечника Яна Хинка⁴³. Варто звернути увагу, що родичання Пакошовських із Хинками цього разу стало другим випадком, адже дружина двоюрідного брата Павла, Юрка Пакошовського, також походила з цього роду. Якщо першій дружині Павло у 1489 р. записав 200 злотих посагу на усіх своїх володіннях у Пакошівці і обох Лалинах, то другій жінці Анні він у 1505 р. записав удвічі менше – 100 злотих на половині своїх маєтків⁴⁴. У 1523 р. Павло Пакошовський перезаписав дружині посаг, на цей раз обмежившись лише 80 злотими⁴⁵. Ці факти унаочнюють процес збідніння роду.

Порівняно із своїми братами Павло Пакошовський був куди більше заангажований в громадське життя Сяноччини, центром якого був сяноцький грод. Серед іншої сяноцької шляхти він згадується асесором місцевого земського суду в 1518, 1519, 1520, 1525 рр.⁴⁶ Помер Павло Пакошовський десь між 1525 і 1528 роками. Вже у 1524 р. він мав проблеми із здоров'ям і в зв'язку з хворобою був звільнений від участі у військовому поході⁴⁷. Йшлося про посполите рушення, оголошене у зв'язку із спустошливим татарським нападом, який сягнув теренів Сяноцької землі⁴⁸.

Набагато рідше у документах фігурує третій з братів Пакошовичів – Йоан (1472–1484)⁴⁹. Видається, що він помер у молодому віці неодруженим. Сім'ю Пакошовичів теж доповнювали доньки Пакоша, однак їхні імена та подальші долі залишаються невідомими. У 1482 р. їхня матір Малгожата записала своєму сину Миколаю Сірочку 30 гривень, які призначалися для забезпечення посагу доньок⁵⁰.

На тлі господарської діяльності інших сяноцьких шляхетських родів із схожими майновими позиціями господарська активність братів Пакошовичів виглядала доволі слабкою. Маєток не зростав, вони рідко надавали позики сяноцькій шляхті, а радше самі входили дедалі більшу залежність від позик Климента Радвана. Із помітніших спільних господарських операцій братів можна назвати надання в 1489 р. Миколаєм Сірочком і Павлом Пакошовським їхньому сусіду Рафалу Гумніському невеликої позики в 40 злотих взамін за посесію кількох селян у Гірському Срогові⁵¹. Обоє братів також певний час володіли заставою у Тираві від місцевого вїта Зигмунта, яку в 1493 р. за 28 гривень перезаставили сяноцькому судді Миколаю Семушовському⁵².

Непростим викликом для Пакошовських та їхнього маєтку став татарський напад 1498 р., в ході якого Сяноцька земля зазнала нечуваних досі спустошень. Загострення польсько-молдавських відносин наприкінці XV ст. призвело до цілої черги нищівних татарських нападів на українські землі⁵³. Напад відбувся в травні 1498 р. під командуванням баші Силістрії Балі-бея Малкош-оглу. Загони ворога спалили тоді передмістя Львова, досягли Перемишльської і Сяноцької земель. Тоді прихистком для мешканців Сяноцької землі виступив Собенський замок Станіслава Кміти⁵⁴. Серед інших поселень кочовики спалили Пакошівку, перед несподіваним нападом не встояв шляхетський двір у селі, який згорів. У результаті, Миколай Сірочек і Павло Пакошовський маніфестували у гроді про втрату своїх привілеїв на Пакошівку і Лалин⁵⁵.

Четверте покоління Пакошовських було представлено потомством Миколая Сірочка і Павла Пакошовських. Після двох шлюбів Павло Пакошович Пакошовський залишив після себе сина Петра (1525–1540), а також доньок Малгожату (1525), Барбару (1531), Катерину (1538) і Софію (1540). Відомі шлюби всіх сестер: найстаршою мабуть була Малгожата, яка вийшла заміж за пільзненського шляхтича Фелікса Тульковського⁵⁶, молодша, Барбара була видана за якогось Якова Рушака⁵⁷. Чоловіком Катерини став Ян Гурж, а Софію засватали за сяноцького міщанина Адама зі Сянока. У 1525 р. Павло Пакошовський записав усі свої маєтки сину Петру, оскільки вже перебував у старшому віці і не мав можливості керувати господарством за станом здоров'я⁵⁸. Згадки про Петра Павловича Пакошовського у сяноцьких актах дуже поодинокі. Відомості про його нащадків нам невідомі взагалі. Не виключено, що він допродав свої маєтки Радванам-Пакошовським і мігрував із Сяноцької землі. Заповзятливість Радванів у “збиранні” розрізнених часток пакошівського маєтку ілюструє той факт, що вже невдовзі після смерті Павла Пакошовського його дружина Анна у 1532 р. продала Радванам належне їй поле у Лалині і Пакошівці⁵⁹.

Інша лінія роду була представлена дітьми Миколая Сірочка, до яких належали його сини Йоан Сірочек (1508 – † 1530), Станіслав (1525–1527), Фелікс (1527), а також донька Малгожата (1500–

1518), котра стала дружиною сяноцького шляхтича Миколая Ясенського⁶⁰. З останнім в Миколая Сірочка склалися напружені відносини. В 1498 р. він позичив у зятя 200 гривень, заставивши йому Пакошівку⁶¹. Цього ж року він збільшив борг, заставивши за 50 злотих Миколі Ясенському свої частки в Пакошівці і обох Лалинах⁶². Згодом Миколай Пакошовський, не маючи можливості повернути борги, конфліктував зі своїм зятем і не допускав його до посесій у своїх маєтках⁶³.

Найстаршим із синів Миколая Сірочка був Станіслав Пакошовський. Після дочасної смерті батька, дядько Петро опікувався ним і його братами на час їхнього неповноліття. У 1525 р. Станіслав Пакошовський поквитував дядька про звільнення з опіки⁶⁴. Загалом згадки про Станіслава та Фелікса Пакошовських у сяноцьких джерелах дуже епізодичні, що свідчить або про їх слабку заангажованість у господарській і громадській діяльності, або про фактичне проживання поза межами Сяноцької землі. Остання обставина видається імовірною, якщо врахувати той факт, що значна частина маєтку Пакошовських вже на цей момент контролювалася Радванами-Пакошовськими.

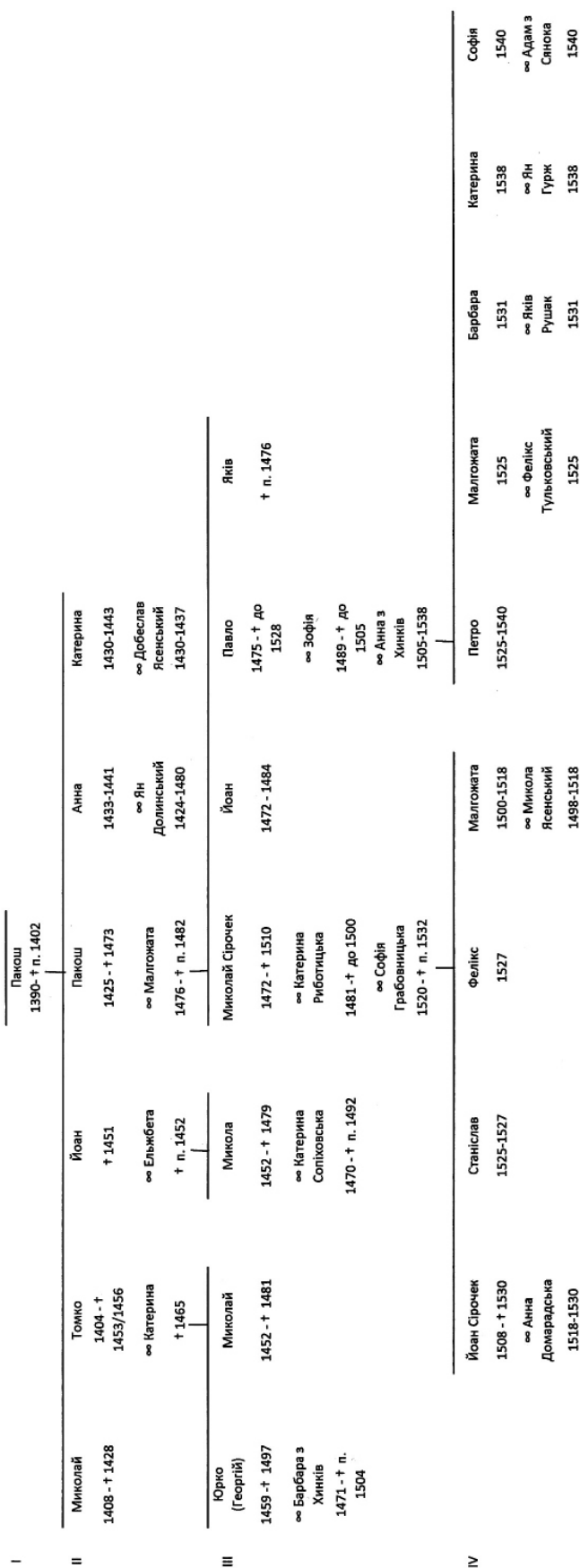
Найактивнішим з-поміж братів був Йоан Пакошовський-Сірочек. Його особу легко зплутати із Йоаном Пакошовським-Радваном, який доводився сином Клименту Радвану і фігурував у джерелах під іменем Йоана Пакошовського у той самий самий час, що і Йоан Пакошовський-Сірочек. Одному – Йоану Пакошовському-Радвану судилося продовжити рід Пакошовських у Сяноччині, інший, натомість, став представником передостаннього покоління цієї лінії Пакошовських у Сяноцькій землі. Скоріш за все, авторитет і соціальні зв'язки Климента Радвана, який свого часу урядовав сяноцьким підсудком, а потім і суддею, допомогли його сину посісти той самий уряд, з якого починав він сам. Протягом 1529–1542 рр. Йоан Пакошовський проурядовав сяноцьким підсудком. Ще одним аргументом на користь того, що саме Радвани-Пакошовські стали головними власниками пакошівського маєтку і почали відігравати помітнішу роль у громадському житті є вживання гербу Радван, до якого їх причисляв К. Несецький⁶⁵. Нарешті відрізнити особу Йоана Миколайовича Пакошовського від Йоана Клеменсовича Пакошовського в окремих випадках допомагає прізвище Сірочек, яким послуговувався ще Миколай Пакошовський і якого іноді вживав його син. Після 1530 р. Йоан Пакошовський у сяноцьких актах виступає виключно без цього прізвища.

Що ж до Йоана Сірочка Пакошовського, то він хоч і не посідав земських урядів, все ж проявив себе активним учасником громадського життя Сяноччини. Йоан неодноразово на повноваженнях асесора приймав участь у роботі сяноцького земського суду. Серед учасників засідань суду він відзначений у 1520, 1521, 1524, 1527, 1528 рр.⁶⁶ Господарська діяльність Йоана Сірочка, так само як і його попередників виглядала доволі непомітною. Під іменем Миклашич з Пакошівки він згаданий як платник побору в 1508 р. Зі свого маєтку він сплатив лише 10,5 грошів і 5 денаріїв податку, в той час як Климент Пакошовський зі своєї частки сплатив 2 марки і 21 грош податку⁶⁷. Таким чином, на той момент Радвани контролювали уже більшу частину пакошівського маєтку. Йоан вдавався як до нечастих позик, так і сам міг дуже зрідка надавати кредити сяноцькій шляхті, завдяки чому на деякий час здобував посесії в інших селах. Так у 1519 р. він згадується як посесор у Грабовниці⁶⁸.

Щодо сімейного життя Йоана, то він одружився з Анною, дочкою Андрія Домарадського⁶⁹. Домарадські, будучи вихідцями із Сандомирського воєводства, утримували тісні зв'язки із Сяноччиною, брали жваву участь у господарському та суспільному житті краю, що пояснювалось близькістю їхнього маєтку до Сяноцької землі.

Життя Йоана Пакошовського перервалось у 1530 р. Незадовго до смерті він ще встиг оновити запис посагу своїй дружині і вже по тому згадується як покійний⁷⁰. До відомих нам нащадків Йоана Сірочка Пакошовського належали його син Бартоломей, а також донька Ельжбета, яка вийшла заміж за сандомирського зем'янина Миколая Лятошинського⁷¹. Обоє стали останніми представниками Пакошовських герба Труби у Сяноцькій землі. Видається, що Бартоломей Пакошовський вже проживав поза межами Сяноцької землі, оскільки відсутні свідчення його господарської чи суспільної діяльності на теренах Сяноччини. Такий крок виглядає вмотивованим, адже Пакошовські так і не спромоглися налагодити ефективне господарство у Сяноцькій землі і навпаки, з часом розпродали свій маєток Клименту Радвану та його нащадкам. Останні, перейнявши контроль над маєтком, почали заживати власницького прізвища Пакошовських і вже від середини XVI ст. літопис роду Пакошовських у Сяноцькій землі пов'язаний виключно із представниками Радванів-Пакошовських.

Рід Пакошовських герба Труби, який свою історію в Сяноцькій землі започаткував ще у другій половині XIV ст., проіснував тут до кінця першої половини XVI ст., вмістивши у цей період життєпис п'яти поколінь. Пакошовські були доволі тісно інтегровані у шляхетську спільноту Сяноччини. Контакти в середовищі шляхетської корпорації Сяноцької землі були зміцнені тісними фінансово-господарськими зв'язками – отриманими і наданими позиками, заставленими і набутими в посесію

Генеалогічна схема роду Пакошовських герба Труби

маєтками. Про статус представників роду свідчить їхня заангажованість у діяльності головних громадських форумів Сяноцької землі – місцевого гродського та земського судів. Представники різних поколінь роду часто виступають в ролі асесорів суду, однак лише один із представників Пакошовських-Труб спромігся здобути земський уряд – пост земського підсудка, яким став Пакош Пакошовський. Нарешті, зв'язок із регіоном ілюструють шлюбні зв'язки Пакошовських: 5 із 14 шлюбів, де відомо походження шлюбного партнера, були укладені із представниками сяноцької шляхти, 6 – із близьких до Сяноччини теренів Сандомирського воєводства і лише один – із представницею Перемишльської землі. Походження шлюбних партнерів у чотирьох випадках не з'ясовано. Слабкими були майнові позиції Пакошовських. Отримавши непогані стартові умови, які багато в чому були схожими із наданнями іншим шляхетським родам, Пакошовські так і не спромоглися розширити свій маєток у Сяноцькій землі чи то за рахунок купівель чи то шляхом заснування нових поселень. Володіння роду склали лише три села – Пакошівка, Руський і Німецький Лалини, які згодом були поділені на численні частки поміж представниками роду. Пасивна господарська діяльність, часте сягання за позиками зрештою призвели до поступового розпродування володінь. Наполегливість у викупі маєтку проявив Климент Радван і його нащадки, що згодом стали повноправними власниками Пакошівки і продовжили під чужим для них прізвищем Пакошовських життєпис роду у Сяноцькій землі.

Примітки:

¹ *Paprocki B.* Herby rycerstwa polskiego. – Kraków, 1858. – S. 610.

² *Okolski S.* Orbis Poloni Tomvs III, In Qvo Antiqua Sarmatarum Gentilitia & Arma Quaecunque à litera S, vsque ad finem Alphabeti suam incipiunt & recensent denominationem, continentur et dilucidantur. – Cracovia, 1645. – S. 229.

³ *Niesiecki K.* Herbarz polski. – Lipsk, 1841. – T. VII. – S. 239.

⁴ *Uruski S.* Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. – Warszawa, 1916. – T. XIII. – S. 178.

⁵ *Dąbkowski P.* Ziemia Sanocka w XV stuleciu. – Lwów, 1931. – Cz. 1. – S. 179–181; Cz. 2. – 134 s.; *Dąbkowski P.* Szkice z życia szlachty sanockiej w XV stuleciu. – Lwów, 1923. – 43 s.

⁶ *Fastnacht A.* Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu. – Kraków, 2002. – Cz. 3. – S. 19–26; *Fastnacht A.* Osadnictwo ziemi sanockiej w 1340–1650. – Wrocław, 1962. – S. 72, 80, 118.

⁷ *Барвінський Б.* Конашевичі в перемиській землі в XV і XVI ст. Генеалогічно-історична монографія // Записки Наукового товариства імені Шевченка (далі – НТШ). – Львів, 1930. – Т. 100: Ювілейний збірник на пошану акад. Кирила Студинського. – Ч. 2: Праці Історичні. – С. 19–175; *Wyrostek L.* Ród Dragów-Sasów na Węgrzech i Rusi Halickiej // Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego. – Kraków, 1932. – T. XI. – R. 1931/2. – 192 s.; *Пашин С.* Земляне из саноцкого села Добра в XV веке // Европа. Международный альманах. – Тюмень, 2003. – Вып. 3. – С. 46–56; *Пашин С.* Перемишльская шляхта второй половины XIV – начала XVI века: историко-генеалогическое исследование. – Тюмень, 2001. – 172 с.; *Смуток І.* Дрібношляхетські роди Сяноцької землі на Перемищині у XVI – на поч. XVII ст. // Проблеми гуманітарних наук: Наукові записи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич, 2010. – Вип. 26. – Історія. – С. 183–194; *Смуток І.* Рід Блажівських гербу Сас у XIV – на початку XVII ст. // Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Історична серія. – Вип. 8. – Львів, 2006. – Ч. 1. – С. 110–121; *Смуток І.* Вступ до генеалогії шляхти Самбірського повіту XVI – початку XVII ст. – Львів, – 2008. – 335 с.; *Bajda Ł.* Balowie. Z bieszczadzskich lasów na salony Krakowa i Lwowa. – Lublin, 2011. – 160 s.

⁸ Zbiór dokumentów małopolskich / Wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa. – Wrocław, 1963. – Cz. VI: Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386–1417. – № 1713.

⁹ *Грушевський М.* Історія України-Руси. – К., 1994. – Т. V: Суспільно-політичний і церковний устрій і відносини в українсько-руських землях XIV–XVII віків. – С. 77.

¹⁰ *Dąbkowski P.* Ziemia Sanocka w XV stuleciu. – Lwów, 1931. – Cz. 1. – S. 179–181.

¹¹ Ibid. – S. 177–179.

¹² *Fastnacht A.* Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu. – Kraków, 2002. – Cz. 3 – S. 260.

¹³ *Fastnacht A.* Osadnictwo ziemi sanockiej w 1340–1650. – Wrocław, 1962. – S. 51.

¹⁴ Ibid. – S. 118.

¹⁵ Ibid. – S. 199.

¹⁶ Ibid. – S. 86.

¹⁷ *Janeczek A.* Między sobą. Polacy i Rusini na wspólnym pograniczu w XIV–XV w. // Między sobą. Szkice historyczne polsko-ukraińskie. – Lublin, 2000. – S. 48.

- ¹⁸ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemia halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy / Oprac. K. Przyboś. – Wrocław, 1987. – S. 280.
- ¹⁹ Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях // Записки НТШ. – Т. 228: Праці Історико-філософської секції / М. Крикун. – Львів, 1994. – С. 82, 86.
- ²⁰ Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie, wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału krajowego / A. Prochaska (далі – AGZ). – Lwów, 1886. – Т. XI. – № 1349.
- ²¹ Urzędnicy województwa ruskiego... – S. 280.
- ²² AGZ. – Т. XI. – № 536, 540, 541, 546, 552, 554.
- ²³ Ibid. – № 914, 938, 944.
- ²⁴ Ibid. – № 1486, 1643.
- ²⁵ Ibid. – № 1645.
- ²⁶ AGZ. – Lwów, 1894. – Т. XVI. – № 242.
- ²⁷ Ibid. – № 804.
- ²⁸ Ibid. – № 3070.
- ²⁹ Ibid. – № 2435.
- ³⁰ Ibid. – № 1114, 1122, 1224, 1305, 1396, 1416, 1414, 1583.
- ³¹ Ibid. – № 1472.
- ³² Ibid. – № 284.
- ³³ Ibid. – № 358, 379.
- ³⁴ Ibid. – № 696.
- ³⁵ Ibid. – № 565.
- ³⁶ Ibid. – № 1357, 1502.
- ³⁷ Ibid. – № 1472.
- ³⁸ Ibid. – № 1493.
- ³⁹ Ibid. – № 2086.
- ⁴⁰ Ibid. – № 2486.
- ⁴¹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ). – Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. III. – С. 203.
- ⁴² AGZ. – Т. XVI. – № 1471.
- ⁴³ Ibid. – № 3059.
- ⁴⁴ Ibid. – № 1932, 3059.
- ⁴⁵ ЦДІАЛ. – Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. IV. – С. 122.
- ⁴⁶ Там само. – С. 2, 57, 81, 149.
- ⁴⁷ *Fastnacht* A. Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu. – Kraków, 2002. – Cz. 3 – S. 25.
- ⁴⁸ Дзира І. Татаро-турецькі напади на Україну XIII–XVI ст. за хроніками Бельських та Стрийковського // Український історико-географічний збірник. – К., 1971. – Вип. 1. – С. 97.
- ⁴⁹ AGZ. – Т. XVI. – № 1678.
- ⁵⁰ Ibid. – № 1559.
- ⁵¹ Ibid. – № 1930.
- ⁵² Ibid. – № 2132.
- ⁵³ Дзира І. Татаро-турецькі напади на Україну... – С. 92.
- ⁵⁴ *Trawka* R. Kmitowie. Studium kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce. – Kraków, 2005. – S. 238.
- ⁵⁵ AGZ. – Т. XVI. – № 2466.
- ⁵⁶ ЦДІАЛ. – Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. IV. – С. 142.
- ⁵⁷ Там само. – С. 238.
- ⁵⁸ Там само. – С. 139.
- ⁵⁹ Там само. – С. 260.
- ⁶⁰ Там само. – Спр. III. – С. 214; Спр. IV. – С. 4, 174.
- ⁶¹ AGZ. – Т. XVI. – № 2426, 2502, 2503, 2518, 2521, 2527, 2550, 2560.
- ⁶² Ibid. – № 2434.
- ⁶³ Ibid. – № 2651, 2657, 2666, 2671.
- ⁶⁴ ЦДІАЛ. – Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. IV. – С. 151.
- ⁶⁵ *Niesiecki* K. Herbarz polski. – Lipsk, 1841. – Т. VII. – S. 239.
- ⁶⁶ ЦДІАЛ. – Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. IV. – С. 92, 97, 135, 175, 179, 181.

⁶⁷ Źródła dziejowe. – Warszawa, 1902. – Т. XVIII. – Cz. 1: Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemie Ruskie. Ruś Czerwona. – S. 118–119.

⁶⁸ ЦДІАЛ. – Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. IV. – С. 43.

⁶⁹ Там само. – С. 16, 214.

⁷⁰ Там само. – С. 214, 238.

⁷¹ Там само. – С. 214, 238, 249.

* * *

Ярослав Лисейко (Львів): Шляхетський рід Пакошовських гербу Труби у Сяноцькій землі наприкінці XIV – в першій половині XVI ст.

У статті досліджується генеалогія та історія сяноцького шляхетського роду Пакошовських, що належали до гербової спільноти Труби. Рід свою історію у Сяноцькій землі започаткував ще в другій половині XIV ст. і проіснував тут до кінця першої половини XVI ст., вмістивши у цей період життєпис п'яти поколінь. Радвани, які поступово викупили маєтки Пакошовських, згодом перейняли їхнє власницьке прізвище і продовжили історію Пакошовських у Сяноцькій землі.

Ключові слова: шляхта, Пакошовські, Сяноцька земля.

* * *

Yaroslav Lyseyko (Lviv): Pakoshovskyi Noble Family of “Truby” Coat of Arms in Syanok Land at the end of the 15th and the first half of the 16th c.

This paper examines the genealogy and history of Pakoshovskyi noble family in Syanok land who belonged to the heraldic community of “Truby”. The family began their history in Syanok land in the second half of the 14th century and continued it till the end of the first half of the 16th century and for that period they generated the biography of five generations. Radvan family, who gradually bought Pakoshovskyi's estates, subsequently adopted their proprietary name and continued the story of Pakoshovskyi family in Syanok land.

Key words: Nobility, Pakoshovskyi, Syanok land.